

Sandra J. Zidarič

»VOLILNA BOLEZEN« V KENIJI

Ponovljenih predsedniških volitev v Keniji, državi, ki se je vse doslej ponašala z visoko volilno udeležbo, se je 26. oktobra udeležila le dobra tretjina registriranih volivcev. Porazno v primerjavi z volilno udeležbo na predsedniških volitvah 8. avgusta, ki jih je vrhovno sodišče zaradi številnih nepravilnosti kar razveljavilo, ko je bila volilna udeležba skoraj 80-odstotna. Kenijski volivci so sprejeli poziv opozicijskega voditelja Raila Odinge k bojkotu volitev. Odinga se je iz ponovnih volitev kot edini protikandidat Uhuru Kenyatti, aktualnemu predsedniku države, 10. oktobra umaknil iz volilnega boja, saj se od prejšnjih razveljavljenih do ponovnih volitev 26. oktobra, po njegovi oceni, v sporni volilni komisiji nič bistvenega ni spremenilo. Razvoju dogodkov med razveljavljenimi in novimi volitvami je vredno nameniti nekaj pozornosti.

Kenyatta je 26. oktobra prejel 98,26 odstotkov glasov tretjine kenijskih volivcev. Nizka udeležba na volitvah med drugim priča tudi o tem, da zelo velik del volilne baze volitvam odreka legitimnost in da bo politični položaj Kenije v tej luči vse prej kot stabilen. Volitve so bile zaradi varnostnih razlogov in logistike na približno 10 odstotkih volišč preložene. Večinoma gre za zahodni del države, kjer dominira Luo ljudstvo, katerega predstavnik je Odinga, in za nekaj naselij v bližini Nairobija. Kljub temu je predsednik volilne komisije Chebukati 30. oktobra razglasil Kenyattovo zmago, četudi je le kak teden pred volitvami dejal, da komisija zaradi vmešavanja politike ne bo mogla zagotoviti pravičnih volitev.

Ponovljene volitve so potekale po plemenskem ključu. Edini predsedniški kandidat, Kanyatta je Kikujec, njegov namestnik William Ruto pa predstavnik Kalenjin plemena, ki je združeno s Kikujci. Na voliščih so bili v glavnem pripadniki teh dveh etničnih skupin. Kar zadeva nasilje – v Keniji, ki je globoko etnično in politično razdeljena država, ob vsakih volitvah obstaja nevarnost eskalacije protestov in nasilja. A v primerjavi z letom 2007, ko je med in po volitvah umrlo okrog 1200 ljudi, je bilo ob predsedniških volitvah 2017 od prvih volitev 8. avgusta do sredine novembra okrog sedemdeset smrtnih žrtev (nekaj čez dvajset od ponovljenih volitev 26. oktobra). Vse kaže, da se Kenija uči na izkušnjah in si ne želi ponovitve kaosa izpred desetih let, ki je močno vplival tudi na države v regiji (Uganda, Južni Sudan in deloma Tanzanija), v kateri ima Kenija zaradi relativno razvite infrastrukture ključno vlogo.

Poleg tega bi eskalacija nasilja dodatno ošibila državno administracijo, ki ji v aktualni fazi večina volivcev odreka legitimnost, kar bi ustvarilo nove priložnosti tudi za teroristično delovanje El Shababa in drugih ekstremističnih skupin. Pravzaprav je cela država že dolgo talec dveh tekmecev iz različnih etničnih skupin, ki edina lahko rešita to dolgotrajno krizo. Če bi se Kenyatta potrudil približati se opoziciji in če bi Odinga potrdil legitimnost Kenyattovega predsedniškega položaja bi se v državi lahko začel proces celjenja ran. Oba sicer prisegata na dialog, ki v končni fazi vedno umanjka. Tako njune osebne ambicije in interesi ostajajo na vrhu prioritete lestvice na račun državnih interesov. Tudi če je razveljavitev predsedniških volitev 8. avgusta (prvič se je na afriški celini zgodilo, da je vrhovno sodišče razveljavilo zmago aktualnega predsednika) pomenila korak naprej na poti dozorevanja demokracije in neodvisnosti vrhovnega sodišča, je Kenija kmalu naredila dva koraka nazaj predvsem zaradi politizacije dveh ključnih ustanov – državne volilne komisije in vrhovnega sodišča – ter nasilnih uličnih spopadov med protestniki in policijo, ki so posledica plemenskih delitev.

Umik Odinge iz ponovljenih predsedniških volitev je prinesel kar nekaj negotovosti glede izvedbe slednjih. V tej luči razlog za njegov umik niti ni posebej pomemben. Morda si je želel "rešiti obraz", ker je vedel, da ne bo dobil dovolj glasov in obdržati vsaj status veterana, borca za demokratične reforme. Kakorkoli, Odinga je želel volitve prestaviti na poznejši čas. Vrhovno sodišče je prejelo tudi peticijo, da se po umiku Odinge volitve sploh ne izvedejo. Sodišče naj bi se sestalo dan pred datumom novih volitev, 25. oktobra, da bi odločalo o morebitni preložitvi volitev, a ni bilo kворuma, saj sta se od sedmih na sodišču pojavila le dva sodnika. Eden se je mudil v ZDA, ena sodnica je odšla v tujino zaradi groženj, ena se je umaknila, ker je neznani strelec ranil njenega telesnega stražarja itd. Več kot dovolj dejstev, ki pričajo o poseganju politike v sodstvo. Tako so naslednji dan volitve le potekale, a kot kaže s skoraj popolnim bojkotom volivcev iz etnične skupnosti Lou. In za takšno stanje sta odgovorna tako Odinga, ki mu je že četrtič spodletel poskus postati predsednik države in ki je svoje volivce pozval k bojkotu volitev in državljanski nepokorščini, kot Kenyatta, ki je "krotil" vrhovno sodišče, da bi lahko prišel do drugega predsedniškega mandata. Skratka, gre za dva etnična/plemenska voditelja, ki jima ni mar nič drugega kot osebni interes in sta prepričana, da lahko delata vse, kar želita.

Rezultat ponovljenih volitev je bil v navedenih okoliščinah in pogojih pričakovan. Praktično ne gre za nobeno pravo zmago, ampak le za začetek nove faze nestabilnosti in politične negotovosti, ki lahko ob najmanjši iskri preraste v neobvladljivo nasilje. Velike "zasluge" za volilne zaplete in probleme ima tudi volilna komisija, ki je bila dvakrat izpostavljena zaradi načina, na katerega kroji in verificira volilne rezultate in ki je ob polnem zavedanju, da ne bo mogla zagotoviti svobodnih in poštenih volitev, vendarle vložila 600 milijonov dolarjev v dvakratne volitve.

Vse videno je bolj podobno farski kot legitimnim volitvam, kar kenijska vlada opravičuje sklicujoč se na ustavo, ta pa določa, da morajo biti volitve ponovljene v 60 dneh od razveljavitve prejšnjih. Pravzaprav je okrog tolmačenja ustave v tej točki nastal pravi boj med odvetniki obeh strani, saj eni trdijo, da se volitve morajo ponoviti v predpisanem roku, opozicijska stran pa ima v končni

fazi tudi pravico vložiti peticijo ter predlagati umik ponovnih volitev in zahtevati tretje, popolnoma nove, ki bi začele volilno tekmo od začetka.

Kenijci so zasičeni s političnim tekmovanjem in pričkanjem med Kenyatto in Odingo in tega gotovo ne bo konec niti po razglasitvi Kenyattove zmage. Dokler bo v državi obstajala tako globoka politična polarizacija, bodo za Kenijo vsake volitve velik politični in varnostni izziv. Odingi morda lahko damo za prav, ko je administracijo Kenyatte obtožil za kombiniranje nasilja, prevar in represije, da bi si zagotovila obstoj na oblasti. Tudi sedaj, ko je njegova zmaga že potrjena, prihajajo grožnje iz njegove Jubilejne stranke, da bo pretepen vsak opozicijski protestnik, ki si bo drznil užaliti predsednika. Odinga pa ima prav tako vnete pristaše, ki se ne bojijo policijske represije, ko častijo svojega vodjo, in stranko NASA, ki nastopa z novimi pobudami. Ena izmed tehtnejših je nastala pred kratkim.¹

¹ **Pobuda opozicijske stranke NASA:**

1. Vrhovno sodišče v Keniji je predsedniške volitve 8. 8. 2017 razglasilo za neveljavne, tako kot so neveljavne tudi ponovljene predsedniške volitve 26. 10. 2017. Zato ne moreta legitimno vladati ne vlada, formirana na podlagi takšnih volitev ne nelegitimno izvoljen predsednik države.
2. NASA predlaga ustanovitev Ljudske skupščine, ki bo razpravljala o pomembnih vprašanjih v državi in priporočala nadaljnje poti za uresničevanje obljub, doseganje ciljev ter zagotavljanje pravic in svoboščin državljanov na podlagi ustave iz leta 2010.
3. Člani skupščine bodo sodelovali v vseh njenih proceduralnih postopkih. Ustanovili bodo tudi poseben kolegij za razpravo, sprejemanje odločitev in volitve članov, poslancev in opazovalcev pri Ljudski skupščini.
4. Ustanovljena bo zares neodvisna volilna komisija, ki bo poskrbela za nove predsedniške volitve do 9. 2. 2018.
5. Ponovno bo treba preiskati delovanje ustavne in volilne komisije, policijskih in obveščevalnih služb, etične in protikorupcijske komisije, nacionalne komisije za kohezijo in integracijo itd., da bi zagotovili njihovo neodvisno delovanje.
6. Sprejeti bo treba ustrezne ukrepe za začetek prenosa pristojnosti in razpustitev deželnih parlamentov in vlad.
7. Za reformo izvršne in zakonodajne veje oblasti bo treba ponovno preučiti ustavo iz leta 2010.

Seveda, na volilno krizo, ki je v Keniji že diagnosticirana kot "volilna bolezen", je možno gledati tudi bolj pozitivno – kot na trenutek politične rasti. Po letu 2008 je Kenija dobila novo ustavo, ki naj bi zagotovila pravičnejšo in bolj varno družbo. Zadnji dogodki se sicer precej odmikajo od začrtane vizije. Kenija ostaja na razpotju in edino upanje zanjo bi bilo kolektivno iskanje poti iz krize, ki bi pripeljalo do enakopravnejše delitve nacionalnih virov, stabilnejšega vodenja države in varstva manjšin, le naučiti se bo treba kako preseči globoko razklanost družbe in se izogniti dosedanjim težavam. K ustavnim amandmajem za premostitev sedanje brezizhodne situacije pozivajo tudi cerkveni voditelji, ki vztrajajo na tem, da naj vladajoča stranka opozicijski stranki NASA omogoči sodelovanje v vladi oz. da Odinga postane premier, kar je nekoč že bil. Prepričani so, da bi bila delitev oblasti z opozicijo poteza, ki bi imela pozitivne učinke na daljši rok in bi lahko vsem Kenijcem povrnila občutek zaupanja v politične voditelje ter upanje, da bo za njih v prihodnosti poskrbljeno.